

Рік II-й
1921

15. ТРАВНЯ

Ч. 9

Ціна
2 корони

Орган Українського Стрілецького Товариства на чужині. Виходить двічі на місяць

Видає Пресова Квартира при Укр. Бригаді в Нім. Яблоннім

Чехосл. Нім. Яблоннім, Барак К.19.

З ОСТАННІХ ДНІВ.

22. квітня ц.р. зібралася Всеукраїнська Національна Рада у Відні на засідання і рішила розвизатись та розійтись...

Не в так легким серцем кидав укр. воляк свої позиції; від Збруча завернув він це раз аж під само серце гал України під Львів і не уступив, аж бракло не — відваги або посвяти, — але муніції. А скільки героїства виявив звичайний сірий жовнір на Вел. Україні від 1917 р. аж до останньої хвилини, в обороні своєї землі. І на еміграції бореться далше зі зневірою, чужою агітацією і карно, хоч серед тяжких умовин, стоїть при своїм прапорі ждучи на проречисту хвилю дальшої боротьби за свою батьківщину. Провід же в політиці поклав у руки тих державних людей, котрим яповні довіряє. Але за це той самий жовнір жадає від них цієї національної карности

я саможертви, яку жадає собі від нього. Волиш спільна, повна жертвенности співпраця меча й слова є в силі розбити ворожі заці.

Тож з тяжким серцем приходиться йому почути вістку, що чотирьох членів ВНР. поза її плечима переговорювало з відвічним ворогом ляхом і згодилось на писаний кровю нашої роздертої країни рижський мир; але ще з тяжким серцем довідується він про це, що ті інтриги кількох одиниць зуміли розбити цілу ВНР. А таж Рада представляла всеукр. зєдинений фронт. Це ж мало бути представництво, що перед Європою мало виказати наші одноцільні змагання! Де ж та опока-скала, що мала неперушно стояти в обороні наших прав? Чиж брудна хвиля польських інтриг так могла її легко залити?

Цего не сміє бути. Одинокий наш шлях це створення одноцільного політичного фронту, та й як одноцільний наш військовий еміграційний фронт, що нарешті має своєї хвилі. Це тим більше потрібне і можливе, що Польща розв'язала вже уряд Печіяри — 24/1У було останнє засідання Тьрнівської Ради. Пора покинути всім партіям цілі України гризти між собою, особисті амбіції, підпорядковуватись інтересам народу й створити дійсну політичну силу. Во ж усі ми бездомні і спільна всім нам програма — здобути свою землю.

Цего ж а д а є укр. воєни від тих політиків, що їх боронив на Україні, що на зневірився досі, а сміло дивиться у майбутність.

ххххххххххххх

ГАЛИЧИНА. Непевні відносини на сході Європи /Антанта не визнала границь рижського миру/ є й причиною, що справа Галичини ще не вирішена західними державами. Це не може дивувати нас — хоч справедливо нетерпеливості, — бо ж не поладжені найважливіші справи версальського миру а саме відносини Антанти до Німеччини в ділі заплачення всього відшкодування; далше неполаджен. справа гор. Шлеску, Литви, не кажучи вже про дальший схід, як Малу Азію, Вірменію, де саме йде тяжка боротьба. Справа Галичини перейшла в руки Найвищої Ради Антанти, куди передала її Ліга Народів з замітним меморіалом. Там виразно говориться, що Галичина окупована поляками

і жде вирішення своєї судьби. Тому то ляли, що б задурити світ і нас, стараять представити, що в Галичині все гаразд, а всі ніби погодилися з польським пануванням. З тої причини агітують за поворотом емігрантів у Галичину, обіцяють на слухах то автономію, то амністію і т.п. І дійсно в польському сеймі говорено про амністію для всіх з винятком тих, що дали на некорисць паньства польського. Така амністія це паспорт на Дамбе або на той світ, бо ж звісно, що кожний Укринець якщо живе, ділає на некорисць Польщі. Та й не підемо ж ми як жебраки впрасуватись на свою землю. Вирішення ді Галичини прийти мусить внадовзі, Ми здобудемо свою землю, без цього не буде миру.

НА ШЛЕСКУ загальне голосування випало на некорисць поляків. З.В. поляки зроби павстання, розбили антанські війська і оголосили прилучення Шлеску. Справа ще не вирішена. Йде бій між Німцями а поляками.

„ДІТОЧИЙ ЗАХИСТ“

Завдяки старанням В.п.ні пан. Курмановичеві відчинено для 25. квітня ц.р. для 42-дітей членів укр. бригади в Нім. Яблоннім „Захист“ американського товариства опіки над дітьми /Европ. ація Губернра/ „Захист“ поміщується в бараку А 12 в окремії гарно прибраній кімнаті, де щодня гуртується укр. дітвора між год. 2-5 по пол. на музику й забави, які провадять оди. стр. Процен, чет. Дучимінський і пан. Вейтовичівна. Після занять діти отримують підвечірок, що складається з ринкової або фасольової або кашової поливки та одної булки. Цими днями дарувало америк. товариство для Захисту велику кількість забавок на прошення п.ні Курмановичеві, що особисто керує Захистом і весь свій вільний час йому посвячує. Кухню провадять укр. пані, нису і т.д. чет. Варин.

Михайло Володимир

ВЕСНА ІДЕ

Весняний вихор дме горою,
Високі лиш ворухить дерева.
Ми чуємо: ідуть весняні шуми
Та подув нас не порива.

Пробіг! В гору
Давгайтеся в гору.
Бо чуй, весна іде.
Ще хвиля - крига рушить,
Задуля закує.
Заграють, залопочуть
В гору підняті прапори.
В побідний бій
Весняний бій
Все гордо, сміливе піде.

ІЗ ЖИТТЯ УКР. РОБ. ВІДДІЛІВ.

ЛІПНІК-ВЛКАВА. Оба укр. роб. відділи /чет. Церковного і сот. Качмара/ відсвяткували спільно Великодні Свята. Вогато причинилися до улаштування празника дві тутешні чеські родини, котрі також були присутні на „свядченім“. Слів, промови та діленням айцем підчас снідання уприємнювали всім цю святочну хвилю на чужині. По полудни відбулись перегони, в яких взяло участь 14 стрільців. Було два біги - на 100 м. і на 300 м. В першій бігу отримали нагорода по черзі: стр. Савчак, чеський стр. Тракаль, стр. Вишинський. В другій бігу: чеський стр. Надь, стр. Арбуз, стр. Вакула.

ПАРДУБІЦЕ. При 6-тій сотні основано спортовий кружок під проводом чет. Калічака. Відбуваються вправи в киданні кулею /7.23 кг/, дискусом, в скаканні на віддалі на висоту, в бігу штафетовім на 100 м., в бігу довгим /300-500 м./, в руханкових грах, в ручній грі в пилку.

Заходом філії „Преса. Кружка“ відбулось в часі від 19. III. до 1. V. сім викладів чет. Калічака на такі теми: Україна за Словянських часів до 1800, Київська держава /1800-1340/ Україна під Литвою і Польщею /1340-1648/. Переслічна скількість слугачів 80. Загальна - 515.

ВЕЛИКДЕНЬ В ВРИГАДІ

Спортові забави

Свято Воскресення пройшло цим разом від знамем спортових змагань і забав. У Великодню Неділю /1. V./ рано відбулось на площі вправ полєве Воскресне Богослуження з о год. 3 по пол. розпочались на Шевченковій площі спортові забави при звуках оркестри. Першою точкою програми був штафетовий біг від спортової салі на площу 5x50 м. Виграла партія гарматчиків. З черги слідували амсрик. гри /переда-

вання пилки понад голову, поміж ноги і т.ч./ Вільшість виграних припала гарматчикам. Змагання партії гарматного полку „Хирів“ з партією аматорів гарм. полку в волейболі покінчилось перемогою першої партії /21:4/.

В боксованні переміг стр. Мельник свого супротивника стр. Олесняка вже після третього схвату. В бігу на 100 м. між аматорами з партії футболістів Іа першим прибув сот. Бавицький, другим сот. Майнль. Забава закінчилась футболевім змаганнями партії Іа. і Ів. Вислід 5:4 в користь Ів

Дня 3. мая улаштував спортовий кружок перегони в терені і на колесах. До бігу, якого метою було зловлення зайців - з кожної партії по одному - дес. Сенчук, дес. Залць, стр. Комарницький і стр. Крижанський - стало чотири партії по 7 чоловік. Першу нагороду отримав стр. Комарницький, котрий не дався зловити й зробив весь біг 1600 м. в терені 7:20. Друга нагорода припала стр. Гонті, до відобрав у зайця його емблему і прибіг в 7:50.

Незловлені були також зайці дес. С. і З. Зразковий біг виконала партія гарм. полку, яка прибігла найскорше й в повнім числі. Перегони на колесах /7 учасник./ дали першество стр. Колесникови, який в 18 хв. і 15 сек. проїхав 8 км. дороги.

В їзді перевишав його тільки віст. Лепеза гарним темпом і умілостю. Годить ся підиресанти здатність і замишування до спорту у гарматчиків, які тримають високо стяг дисциплінованих і удалих спортовців.

О год. 4 по пол. почались змагання футболеві між Іа укр. бригади і Іа укр. Забора Йозефово. Гра йшла весь час в дуже гарному темпі й з гарними комбінаціями кинди УСК. Обі кинди дбали про те, щоби гра була гарною і веселою. Загальний вислід 3:2 в користь СК. Україна

СТРІЛЕЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ - популярно наукові виклади для стрільців за час від 1. IV. до 15. V.:

З виклади про Шевченка /Укр. Стрелець ч. 7./ - - пор. Ваврчк; Загальні поняття ембріології - - уряд. М. Терлецький; Огляд подій - - пор. Коберський; Міжнародний оборот товарами й грішми - - чет. Дучимінський; Рільництво в Чехії та у нас - - др. Залужний; Пошесні недуги

УВАГА! 28. ц. м. минає пять літ від дати смерти ІВАНА ФРАНКА

УРЯД ПРЕСИ І ПРОПАГАНДИ ЗУНР у Відні, УКР. ПОСОЛЬСТВО в Празі /др. Смаль Стоцький/ прохашть надсчлати рукописи споминів з укр. визвольної боротьби.

Я.Я.

НАДСЯНОМ

Падолистові дні в Перемишлі - події і міркування

Де срібнолентий Сян пливе - оттам і первочатки нашої невдачі. Нема найменшого сумніву, що найважливішою нашою позицією в падолистові дні була лінія Сяну, яку ми не зуміли утримати. Шкода, що Сян відгравав так важку роль в нашому дотеперішньому житті. На вічах говорилось раз в раз про Сян як нашу майбутню політичну границю, в щоденній укр. пресі читалось часто „Геть, за Сян з ляхами!“, Україна значилась від Кубані по Сян, про Сян співалось в піснях, - та як прийшла відповідна хвиля, то Україна забула про Сян.

Найпершою задачею нашої стратегії в перші дні падолиста повинно було бути створення сильного кордону менш більш по лінії, яку означає ріка Сян. Всі зусилля повинні були бути спрямовані на Перемишль, Ярослав, Сянік. В першу чергу треба було забезпечити за собою ці найдалі на захід висунені стратегічні пункти. Львів мав другорядне значіння до хвилі безпеки лінії Сяну.

Та в тім і річ, що в нас заготовленого пляну не було; повстання не мало теж одного начального проводу. Події розвивались самочинно, перехрещувались взаємно і не зливались в одну плянову цілість; кожда закутка чи повіт вважався окремим і самостійним в своїх межах і навіть на гадку йому не приходило, що його успіх залежний є від успіху всієї країни. Поодинокі повіти опановуючи свої „столичні“

містечка вважали діло в себе покінчене і в почуттю не аби-якого триумфу чекали радісних вісток про здобуття Львова, Перемишля і т.д.

А Львів пірнувши весь в свої криваві змагання не знав і не думав про те, що діється в краю. Тут і знаходилась Начална команда, яка правильно повинна була бути донебудь інде, н.пр. в Стрию, а не у Львові. Через те й не було ніякої сполучки з нею, значить - не було ніякої паракужчої осередкової влади. Перемишль раз у раз висилав туди післанців, які не повертались. Провідники чекали весь час на прикази й вказівки у всіх важніщих справах. Та всякі сподівання були надаремні. Перемишль був цілком відокремлений, не було ніяких зв'язків не тільки зі Львовом, але й з Хировом, Самбором, Мостиском або Городком. В краю були повернені очі всіх на Львів. Що діється в Перемишлі, в Сяноме, тим мало хто цікавився. Загальне переконання було, що справа наша залежить від вислуду боротьби за Львів. А наслідком того був такий, що ми слушний час прогали й лінію Сяну майже без бою втратили. Тим доля Сх. Галичини була вже в ці перші падолистові дні так якби вирішена.

В хвилі розпаду Австрії в околицях лінії Сяну знаходились достаточні укр. сили. І так: в самім Перемишлі стояла команда крайової оборони /18 п./, в Журавин-

ді під Перемишлем /9 п.п./, в Ярославі
 кдра /77п і 34 п/, в Ряшеві 89 п., в Ся-
 ному 10 п.. Були це самі українські полки,
 як з винятком 9-го журавницького полка
 демобілізувались і розійшлись. Останній
 полк 10-тий, сяніцький, який числив біля
 100 Українців стрільців і 10 Українців
 старшин попав увесь в польські лабеті. На
 місце рішучого виступу полк ждав^{не} терпели-
 во того дня, коли то польська залізнична
 власть наладить для нього вагони й маши-
 ну, що б міг відіхати. Поляки обіцянками й
 запевненнями притримували цілий полк так
 довго, поки його не розброїли. Запевнивши,
 що слідуєчого дня буде вільна машина, доз-
 волили вони українським стрільцям взя-
 ти по одному однострою з магазину й саме
 в хвили, коли наві стрільці й старшини
 нарешті переодягались, зайшли їх з усіх
 боків озброєні польські школярі-малоліт-
 ки тай інтернували. Потім деякі старшини,
 що їм удалось утекти, з'являлись в Перемиш-
 лі і оту сумну історію оповідали. Пев-
 но на річ, полк міг або силомістю відіхати -
 бо, як вже на те пішло, міг в трех днях
 дійти до Хирова або Перемишля. В ха-
 рактері перевороту стратили наші стрільці і
 старшини здатність орієнтації в рідній
 справі. На далеких фронтах перемучились,
 в частини й відстали від ріднього грун-
 ту і не уявляли всього так, як належало. Та-
 ка сама дезорганізація і безголове було
 у поляків. І в них не було готової си-
 ли. Річ тільки - в тім, що полякам як душим

удалось скоро таку силу наладити. А ми
 могли випередити їх тільки плямовою і
 організованістю. Через оцю недостачу на-
 ша справа станула зразу на кволий осно-
 ві.

Створення кордону здовж лінії Сяну
 було б прискішло здобуття Львова, а тим
 самим і далобспромогу скоршого опанован-
 ня цілим краєм. Ми були б не втратили од-
 ної третини укр. населення, яке опи-
 нилось під польською окупацією, в наші
 руки були б перейшли всі магазини, які
 знаходились на нашій території, було б
 не згинило стільки українських громадян
 у польських тюрмах, ми були б в силі за-
 безпечитись далі в напрямку Люблин-Рава
 і взагалі Зах. Укр. Нар. Республіка була б
 вже в перших місяцях стояла готовою до
 переговорів з Антантою. Та тоді були б
 дипломати Антанти балакали з нами ин-
 шим тоном ніж в березні 1919, коли то на-
 ші сили напірали на Львів. Хоча це й у
 той час вони не перечили нашого політичне
 державного права й пропонували границю
 по т.зв. лінії Бартелемі. І як би були на-
 ші війська здобули Львів, то справа була
 би, хто зна, чи не врятована.

Та все те тільки безсилі міркування,
 події розвивались своїм ладом. Не було
 сил, що б покерувала їх по одному плану.
 Велика хвиля пройшла без проводу й про-
 відника. Укр. парламентарні посам, дотепе-
 рішні політичні проводирі, не зуміли в
 цей великий час пробудити себе з своєї

Віденської лєтаргії; для них все ще важ-
нішим був Баден /осідок АОК/ габсбурський
замок, палата парламенту ніж Львів, Пере-
мишль і т.д. За час довголітньої війни
вони затратили всякий зв'язок з масами
народу, які жили своїми воєнними турбота-
ми й клопотами і якби не розпад
Росії, то про Україну бувби мало хто
пам'ятав та думав по галицьких укр. се-
лах. В таких самих турботах і клопотах
жила й українська інтелігенція. Найвищою
мрією урядника було забезпечитись хлібом,
мукою, салом, обувом і т.д. Українські ад-
вокати збирали жнива по своїх канцелярі-
ях. Вони писали жінкам селянкам прохання
відпусток для їх чоловіків /по ціні 100
кор. за штуку/. Доля нації вирішувалась
сама собою на полях війни, на переговорах
в Верестю, в Києві - а на остаточне рішен-
ня треба було ще трохи подождати, аж Нім-
ці завдадуть упертій Антанті свій остан-
ній і смертельний удар. Чим же ж тут було
журитися? Все залежало від вислідів великої
війни! Про якісь приготування на можливий
випадок і мови не було. Про обраховання
укр. збройної сили на місцях, утримування
порозуміння між довіреними поодиноких
військових укр. частей, про якусь намічен-
ня провідників на випадок, про вироблення
відповідного настрою по селах і т.и. про
те ніхто не думав і не клопотався.

Отим і пояснюється наша неплідготова-
ність. Одна-одинока новість, яка появилася
на протязі останніх тижнів перед пе-

реворотом і яка свідчила неначе про те,
що щось робиться і пригтовляється, це
Укр. Нац. Рада у Львові і ціла низка таких
Гад по містах і містечках. Устами цих Ра
які гуртували представників укр. на селен
ня, мало доконатись „самоозначення“ укр-
їнського народу Галичини. Їх голос мав
рішити майбутність Сх. Галичини. Ішов ті
ки спір про те, як заявитись Центр.
Укр. Нац. Раді, чи за федерацією з Австрією
чи за сполученням з Вел. Україною. Політи-
ки товкмали неполітикам, що політичний
розум наказує від Австрії не відлучатись.
На одній конференції з польськими парла-
ментарями в Перемишлі не без іронії до-
казував кс. Панась /герой сичотського про-
цесу/ Українцям ось як: „До Вел. України
належати не хоче, Сх. Галичина самостій-
ною бути не може, бо за мала - отже най-
краще для вас злучитись з Польщею“.

Нац. Ради на місцях, не-підчинені
одному прововоду, внесли в сичію зброй-
ного повстання багато плутанини. В їх ру-
ки перейшла автоматично не тільки горо-
жанська але й військова влада на місцях,
з якою вони не знали, що почати а яка
кінчалась звичайно на іменованню хорун-
жих сотниками а сотників отаманами або
полковниками. Таке думала зробити й Нац.
Рада в Перемишлі, та тут її військові від-
поручники спротивились. Та це лиш так—
для характеристики...

Військової чи то боевої організації

за винятком хіба львівської — для міста Львова / у нас не було — дарма, що ми мали ще в 1914 р. у Відні організацію, яка шуму носила назву „Укр. Боевої Управи“, — дарма, що ми величалися Укр. Січ. Стрільцями й думали: ось маємо вже своє готове військо, за ціну крові зорганізоване, патріотичне, славне й хоробре укр. військо, яке весь час билось з Москалями, а — як вибачити сподівана година, то горе полянам! — УСС-и променуть їх всіх за Сян. На те ж воно й було і кров свою лило те укр. військо, що б могло існувати як поготівля на ту хвилю, коли в його рідному краю ударить дзвін свободи. За цю згоду на його існування платив цілий народ важким податком крові і робився вірним підданим.

Однак історія УСС-ів кінчалась як раз у хвили, де що йно повинна була зачинатись їх властива роль як укр. нац. війська. Переворот захопив УСС-ів ще більш неприготованими ніж б. австр. частини. Коли весь край стояв в полум'ї повстання, УСС-и поволі збирались. Вони збирались ще в місяці грудні й січні. (В Перемишлі один із старшин УСС-ів вже під час бою з полянами все ще був тої гадки, що його відпустка є важна для нього. У хвили відступу попав голіруч в польські руни і тин спинився на Домбю). Не диво, що УСС-и не відіграли такої ролі в галицьким повстанню, яку повинні були відіграти.

Для зрозуміння перебігу подій треба також взяти на увагу й той моральний

стан, в якому застала нас ця незаповідна хвиля, що ставила до всіх укр. горожан незвичайно високі вимоги. До 1914 р. ми були як суспільність без сумнію морально сильніші ніж 1918 р. Велика світова війна руйнувала нас не лиш матеріально, але й морально. Річ ясна, що ми одні не могли зберегтись перед такою загальною заразою. Війна стала для одних копадьнею золота, для других гробом або руїною. Одних забезпечила вона в запіллях при ріжних — преріжних установах, магазинах, жерелах прибутку і т. д. і т. д. — других гнала на муки, на всілякі фронти. Та все те могло бути нам байдуже, якби воно не було завжило в історії нашого повстання. Отой стан і порядки, до якого за Австрії всі привикли, вважалося й тепер зовсім звичайним та нормальним. Асі на багатства збогачувалися далі. Кому пощастило було вирутитись від служби в австр. армії, той уважав це за міродатне й в укр. державі. Запільники тримались, розуміється, і укр. запілля і т. д. Волю добувати мали тільки ті, що про них досі зі спочуттям говорилось: „нащасні“ або „дурні“. Та ці бажали в першій мірі відпочинку та жили настроєм, який один із наших дотепних стрільців передав ось таким віршем:

Кожий мене: „Я вже в войні
Досить набідився
А тепер іду до дому
І буду женився.“

Ясно, що хвиля вимагала від кожного Українця великої самопосвяти. А що б видобути її з народу, треба було приготуватись. /Для і буде/

ТЕРНИСТИМ ШЛЯХОМ

/спомини з польської неволі/
Продовження III

З ПЕРЕМИШЛЯ ДО СТИПАЛКОВОЇ тривала на-ша їзда 7 днів рахуючи від дня виїзду з Перемишля, а 9 днів від дня виїзду зі Львова. Вожемо нас ріжними шляхами, без означеного напрямку й ціли, без попереднього порозуміння з командами таборів для полонених та інтернованих. І через те то й наш пан командант транспорту пор. Шпетман /„польський шляхціц“ - який мав те спільне зі всіми поляками, що дуже любив чужу власність, та проте пізніше/, хоча й був незвичайно лінивої вдачі, мусів своїми „власними ногами“ робити далекі прогульки в кожному місті, до якого ми тільки заїхали, що б вивідатись, чи нема там якого табору для полонених, де б нас захотіли прийняти. Розуміється, скрізь йому відповідали, що переповнено, що місця нема. І так ми їздили від міста до міста. Я певний, що якби ми були не заїхали випадково під саму німецьку границю, то шляхотний пан Шпетман бувби возив нас в замкених вагонах по польській землі аж до „судного дня“. Та на щастя ми опинились перед німецькою границею, де треба було зробити „ступ“.

Підчас такої подорожі нам „забували“ давати їсти, та зате про інші речі добра пам'ятали. Днями ще сяк-так було. До нас рідко хто з конвоїв навідувався. Куняючи дримали ляде, хто догризав останній

шматок хліба, який вдалося йому яким чудом закупити по дорозі, або це в Перемишлі.

Та зате кожда ніч була страшна. Бувало, як тільки смеркнеться, вже легіоністи при роботі. Бандами по 4 - 6 чоловіка з великим криком і галасом впадають до возів і вимахуючи нагайками то прикладаючи багнети до грудей верещать: „зжуйцай бути, давай сподні, оддай зегарек, сцьонга персьцьонек! Маш обрончки?...“ Позаяк увані ляде випрошуються кажучи, що це подерте або вже підміняне іншими легіоністами, що це памятка від помершої матери і т.и. - та не помагають ніякі пояснення ні благання. Надаремні просьби, — рішає нагайка або багнет.

І так діялось всю ніч, раз-у-раз. Одні виходили другі приходили. Аж до сходу сонця.

Ми їхали вже четвертий день в замкених возах і були вже геть десь за Берестем, та ще ні разу не їли. Брала розпука. В кождім возі було вже по три до п'ять осіб хорих, а дехто з них вже доживав свої останні хвили.

Що буде далі? Не вже ж прийдеться нам всім так загинути марно й нішто з родини не довідається ніколи, коли погіб і де? Доки ще так мучитись? О, коїм чим скорше вмерти!... Такі чулось раз-в-раз

розпучливі запити й зітханця. Кожний в крайній безнадійності чекав свого кінця.

Четвертого дня заїхали ми на дворець губерніяльного міста Гродна. Хтось з надору відчинив двері. У вонючі вози вливались течії свіжого воздуха, ясні золоті проміння сонця. В душах невільників заблало маленьке світло надії. Здоровіці кинули й зараз до дверей і почали просити, що б коней вже більш не замикали, що б дали людям віддохати та що небудь поїсти.

„Достанеце достанеце, дьябле вас не везов“ відповів хтось з перемиських легіоністів бандитів. „За пуд годзіни бендзече а жраць, аж сен готує“...

І дійсно через яких пів години нам приесли обід, що складався - з картопляної кашки. Але смакувала знаменито, багато в нас прийшло до сил. Після обіду повичищувано вози, повинишувано тяжче хорих а подекуди мерців. Кого у сиру землю, кого в лічницю відносили під конвоем добрі товариші.

В Лодзі нам подали вечеру, в Калішу чай, а потім аж у Стшалковій в таборі обід. Ми ні як не могли зрозуміти, від чого саме наш командант так подобрів і так ^{за-}опікувався нами. Йому стало мабуть моторошно через них, що в дорозі померли. Мабуть боявся, що прийдеться відповідати за те, чому по дорозі стільки полонених „утекло“. Його ж обов'язком було дбати про те, що б ніхто не втік. Одначе не помагали його дальші старання, розлючена смерть забирала далі, вела до „утечі“. На двірці в Стшалковій бачив я більше як пів сотки людей, яких укладано

рядками під якимось магазином. Були це переважно мертві тіла, та були також такі, що це жили.

СТШАЛКОВА. З двірця до табору вела дорога через місто, з відки до табору 2 добрі кілометри. Нас повели військовим походом. Цікавий був це образ. Серединою дороги ішли бліді, почорнілі обдерті людські тіни; не пізнавав один одного. По боках ступали легіоністи з крісами на раменах, лиш у блязах. Їхні клунки-наплечники, повні сенькі всякого награбованого добра, несли українські полонені, що б - ось то - бачили познанці, які вони для полонених людяні. Окрім цього старалися вони цілому походові надати гумористичний характер. Для цього вибрали вони з поміж нас одного, що був найвищим найгрубшим та найбільше обдертим зі всіх і веліли йому попереду пань провадити цілий транспорт. Цим вибранцем був один Чех, пор. Новак з Праги, який - як оповідали - був урядником при чеській консуляті в Станиславові. Над ним страшно знуцалися легіоністи. Обдерли його так, що він мусів іти босий, в брудній подертій білизні, яку ледви закривала пошматована бляза; його коротенькі штанці не сходилися на череві а на голову поклали йому легіоністи малесенький, як у павців, капелюх. Ще гірше малювався його вигляд з заду. По коліна звисали шматки штанів так, що видно було не тільки близьку але й голе тіло. Вез-

посередно за ним в першому ряді ішло чотири пані задля більшого увеселення публіки. Однак місто зовсім не виявляло радості на вид такого походу. Навпаки, видно було, що населення споглядало на нас зі співчуттям а з погордою на конвойних. Та зате легіоністи, що стояли в Стшалковій залогою, мали з нас велику втіху. Вони кричали: „Браво гайдакам“, а як довідалися, що той високий обідраний, що йшов попереду, Чех, почали вигукувати: „Браво, пелічка пшевудца походу!“ Соромно повтаряти всі ті фрази, якими вони ображали далі не тільки його особу але й цілий чеський народ. Цей нещасний п. Новак скалічив був собі саме тоді ногу і оскільки знаю з пізніших оповідань, помер в таборевій лікарні.

В ТАБОРІ. Тут за весь час нашої неволі у перше пожаліла нас лиха доля. Ми перші не переходили всіх тих жорстоких мук, які мусли витримувати всі попередні транспортні. Со досі ділось так: Кождий новий транспорт ночував першу ніч на оболоню під голим небом; зранці ішов до купілі а все одіння віддавалось до дезинфекції. Потім слідували ревізії получені з відбиранням грошей і т.и. Врешті мусли кождий приймати т.зв. „привітання“ або інакше „стипендію“ дротяними нагайками. Попередники розказували нам, що такі езекуції кінчались часто смертю полоненого, що польські офіцери з капітаном Вагнером ^{та пор. Мелановичим} на чолі самі керують такими езекуціями і як-коли, то „дають кулю в лоб“ - особливо

тому, що їм більш від інших нелюбий або спокійно неприймає нагайок і т.д.

Все те було б зустрінulo й нас, якби була не зайшла в дотеперішньому життю табору одна дуже важна обставина.

Одна з польських газет /Варшавський „Дзєннік Нови“ або познанський „Роботнік“/ надрукувала була при кінці червня або в перших днях липня голосну статтю п.з. „Лекло в таборі полонених та інтернованих в Стшалковій“. Наслідок тої статті був такий, що до табору в Стшалковій зїхала військова слідча комісія з Варшави, саме в перший день нашого побуту в таборі.

Могла бути 9 год. зранку дня 18. липня як ця комісія явилась у нас на оболоню. Ми лежали відділками на піску, хто на дрібці трави, як кому припало, окружені сильним кордоном перемцьких легіоністів, відпочивали по важкій дорозі. Зараз рознеслись вістки, що комісія розслідувати буде всі наші кривди, що все зграбоване відбере легіоністам і віддасть власникам. Ніхто невірив цим віоткам. Чи ж можливе воно, що б між поляками знайшлася душа, якій би лежало на серці добро або кривда полоненого Українця? Це ж було неймовірне. Адже ми цілу Польщу зіхали й ні одного такого поляка не бачили!

Та воно було дійсно так, як сповіщавось. Вістки були правдиві.

До нашого відділу приступило двох по-

ляків - один майор, другий капітан. Останній називався Йонас. Оба були поляками жидівського походження. Почалися випитування, що кому зграбовано а в слід за тим відбирання названих річей у легіоністів.

Цікаво було бачити міни наших конвойних. Один десятник по назвиську Кшишек /для інтернованих справжній хрест/ заступник команданта і головний бандит, німк не хотів віддати так "тужко" запрацьованих річей. Він прийнявши визизаючу позу перед майором і держучи кріс з насадженням багнетом заявив, що не віддасть йому свого напличника. „Приказую віддати всі зграбовані річи пошкодованим!“ - сказав майор. „Не хце мі сі то мое, це жужко запрацьоване. Зрештов, або ж вім, це ви за обиватель!“ На те вхопили оба офіцери за револьвери, що вплинуло успокоюче на супротивника і справа була поладнана.

Через декілька хвиль явилось на полк майора дві сотні познаньчиків, які оступили цілий наш транспорт разом з ескортою, розброїли її а їм дозволили повідбирати у грабіжників свої річи.

Ех, чого там не видобувано з напличників та кишень польських жовнірів! Білизна, убрання, накривала, чоботи і черевики, срібні й золоті годинники, ланцюжки, брилянтові перстенці, обручки - все те верталось тепер до рук своїх власників, які з радости трохи не цілували своїх річей та памяток. Правда, багато дечого пропало, бо легіоністи немаючи при собі настільки нісця, що б усе переховати, попродали в до-

рові не одно за безцін, а деякі змогли ще перед появою познаньців повтікати. Та все ж таки майже кождий з нас віднайшов щось свого у шляхотних оборонців „ойчизни“.

Врешті прийшла черга і на самого команданта транспорту пор. Шпетмана. На запитання, чи йому було відомо, що ескорта грабує, відповів, що так. „А чому ви не старалися запобігти цьому?“ - запитав майор. „Я боявся, бо вони загрозили мені що розстріляють по дорозі“ - відповів наш шляхтич, ні в цих ні в тих.

В його річах знайдено кілька дорогих перстенців і один золотий годинник, який, як виявилось, був також чужою власністю. Його зараз таки з місця попровели познанці. Для невільників була це хвиля найбільшого задоволення.

Ще того самого дня ми розмістились по землянках-бараках. І почалось таборове життя, подібне до життя тих, що коротали його тут вже від давна.

Ріжниця між ними а нами була тільки та, що ми не переходили вже тих т. зв. „прижитань“ або „стипендій“ колючими нагайками. Це наше щастя було. Коли б ми були приїхали один-два дні раніше, то не відомо, хто бувби лишився з нас живим, бо ми всі ледви стояли на ногах після десятидневних страшних мук і голоду. А все те завдячували ми п. Йонасові і товаришамі, а з окрема авторові вище згаданой отаті. Всіх їх благословляла душа нещасного не-

вольника.

Як виглядало життя в таборі, в якому поруч українських полонених знаходилося ще кільканацять тисяч полонених большевиків, до приїзду військової слідчої комісії з Варшави, хай овідчить стаття п.н. „Що діється в таборі для полонених в Стшалковій - звіт посла Фарбштайна міністро ви для військових справ". Ця стаття появилася в варшавському „Дзєнніку Новим" ч. 129 з дня 26. липня 1919 як продовження статті ч. 128 з 25. VII. Закінчення було печатане в ч. 130 з 27. VII. Число 129, удалось роздобути одному з моїх товаришів. Подаю її докладно в перекладі:

„П. командант Вагнер признає, що коли втік який полонений з табору, то всі проці в таборі отримували буки /рузгі/. Пор. Маліновський поправив, що не всі, лиш що десятий.

2 /Питання: Чи правдою є, що 15 жінок також переносимо таку кару? Пор. Маліновський заявив, що трьом жінкам казав дати буки, але завважує, що були це жінки хорі на сифіліс, яким він перед тим наказав, що би уникали зносин з полоненими.

3 / На запит, що сталося з грішми і річми, загарбаними у полонених, п. командант відповів, що одне пальто є в нього /тільки одне, а решта? Т.В./, а гроші передав українському старшині /Врехня! - З укр. старшин ніхто ніколи жадних грошей не перебирав. Т.В./ . Коли буде вільний час, то поль-

ський касовий офіцер ці гроші відбере і тоді запише їх до книжки.

4/ На запит, що діється з посылками, які надходять для полонених, відповів п. командант, що їх віддається адресатам /Врехня! Іх крали польські офіцери. Т.В. а п. Маліновський не пригадує собі, щоб які посылки приходили.

5/ На запит, чи були спроби утечі полонених жидів, відповів кмдт, що не знає.

6/ Питання. Чи дійсно вживано при екзекуціях нагайок з колючого дроту? Відповідь: А вже ж, бито й таким дротом. Уживано всього, що в даній хвилі було під рукою. Я сам одного разу поломав свою палицю на одному полоненому - в дрізги.

7/ Присутний пор. Мілецький додав: Ми надумувалися, чи не варто би построїти таку машину до биття в ...

8/ П.: Чи заряджене було слідство з приводу того, що пор. Маліновський застрів полоненого? Відповідь кмдта: Ні! П. поручник звідомлював мене про це, я розвідувався у наглядачів і вважав справу за полагоджену.

9/ П.: Чи багато було подань о звільнення? До кого ті подання відіслано? В. пор. Мілецького: Частину вислано до ДОГ /Довудзтво Окренгу Ген./ в Лодзі. Решта лишилась. Подання висилаємо тоді, коли вважаємо це за відповідне. Як багато праці, висилається пізніше.

10/ П.: Хто переводив екзекуції? В. кмдта: Полонені або жовнірі, останні -

переважно.

Зізнання полонених:

1/ пор. Стасишин /пов. Самбір/, інтелігентна людина, стверджує: Від трьох місяців старшини не отримували ніякої плати, харчогидний, в п'ятницю давано на цілий день лиш картоплю. Підпор. Каспер увійшов до бараку Українців, витягнув звідти найменших п'ятнадцять укр. вояків, яких катовано нагайками аж до втрати свідомості. Витягано навіть жінок, між ними навіть таких, що були вагітні, і катовано їх до крові. Коли утік який полонений, то всіх полонених того бараку карано так, що три дні не давано їм їжі і заборонявано їм виходити для природної потреби, наслідком чого каляжав три дні в бараку. На свідків подав пор. Коцьолка, чет. Вабяка, хор. Созанського і чет. Кипріяна.

2/ Мойсей Маргулес, родом з Вільна, отримав 25 нагайок до втрати свідомості. Чоловік - тинь, хорий, не хотять прийняти його до лічниці. П'ять днів харчовано їх зупою з начищених картофель. Не може лежати, ні ходити, ні сидіти. Збито його wraz з цілим рядом товаришів за те, що якийсь російський полонений утік з бараку.

3/ Без жадної причини скатовано так само 14 осіб, які прибули з лічниці з Вацлави. Між ними Ф. Вершиніна /Новгород/, який лежить долілиць і ні підійнятися ні рушитись не може.

4/ Вінкентий Матвейчик /Міньск/ зізнає, що коли полонені виходили проти заборо-

ни для поалагодження природних потреб, до них стріляно й що багато таких постріляних лежить в лічниці.

Отце переклад одної тільки статті, яку я мав спромогу відписати. В двох прочих згаданих статтях /ч. 128 і 130/ описані, як чув я, ще страшніші звірства. Обіймають вони між иншим зізнання побитих колючим дротом, яким відладало тіло від костей або що в їх тілі залишились відламки дроту.

Та чи потрібно ще більше фактів?

/Кінець слідує./

МАНДРІВНИКАМ НА УВАГУ

Редакція отримала цими днями від Українців, що знаходяться в одному з таборів в Саксонії допись, в якій описується недолю тих Українців вояків, що то з Чехо-Словаччини пробираються на німецький бік сподіючись знайти тут шлях, що провадить на Радянську Україну - Росію. Звичайно переловлює таких несвідомих мандрівників нім. поліція, так що більшість їх кінчає свою подорож в лагері. Тут починається велике розчаровання, яке при постійнім безгрішшю і голоді веде до взаємної гризні й сварів, які густо-часто поалагоджує нім. поліція накладючи гострі кари. Вся лять повертається проти провідників, які намавляючи в до-рогу обіщували з маслом хліб. А тут замість хліба - одноразовий даток з Верліна 20 м. і пачка тютюну, а далі роби, як знаєш. Доля їх незавидна.

НА ФРОНТІ ХИРІВ - УСТРИКИ ДОЛІШНІ

Бої за володіння залізничним шляхом, 1918 надоліст-грудень.

/із записок бул.ст. дес. Н. Кл-ого/

Під час розпаду Австрії був я в своїм ріднім селі С-ці як інвалід на відпустці. На вид повертаючих військ заворушився народ по селах. Я почав зразу збирати міліцію з охотників, щоби забезпечити села проти грабунків, які тоді діялися. З другого боку я був переконаний, що тепер прийшла для укр. народу щаслива хвиля і спосібність визволитись з ляхської неволі. Зібравши хриси, де які були по людях, зорганізував я міліцію, зразу невелику, бо ще багато наших не встигло повернутись з далеких фронтів до дому. Її задачею було удержання порядку в селах: С-ця, Р-ня, і К-стеню. В перших днях грудня змобілізувались і сусідні села, як Т-ло, С-ня, Л-ця, Л-ня, К-ня, В-ця і Л-те, які дали разом 250 людей. Утворена таким чином міліція перемінилась з часом у збройну силу проти поляків, які почали нас від сторони Сянока нападати частими випадками панцирки. Одного разу пробували вони пробитись аж до Хирова, та ми сильним вогнем затримали панцирку в Старяві, так що вона вирятувалась тільки скорим поворотом до Сянока.

Дня 21.падолиста 1918 о год.5 по полтвиїхала з Хирова перша укр.панцирка в напрямі на Сянік, що б збурити міст на Сяні під Загірям. Привід до цієї експедиції дало звідомлення чет.М-зя, який був командом двірця у Устриках долу. Та великим нашим

нещастям було те, що скрізь по стаяціях робили службу польські урядники, які старалися всякими способами пакостити нам. Я на них ми не звертали як слід уваги. І так, коли наша панцирка затрималася в Устриках, повідомив один урядник поляк телеграфічно Сянік, що тут злізла укр. панцирка з 2 гарматами і 4 скорострілами. Наша залога впевнена, що в околиці і далі на шляху нема ворога, відпочивала гріючись в почекальнях двірця. Аж тут несподівано напали легіоністи. Сторожу, який пильнувала панцирку, оточили, і її командир дес.Т-ого ранили в прочих розброили. Решта нашої залоги попала в полон або розбіглась. /У цій метушні - як подлев хор.М-ток - був ранений пхор.М-та, якого обстріляли легіоністи з почекальні. Одного з напасників убив чет.Б-ий, який в цей момент увійшов до почекальні, а другого ранив, Та в хвилі, коли пхор.М.визволений метнувся на перон, поцілила його куля з револьвера польського офіцера - в дверях почекальні. Ред./ Деяка скількість тих, що повтінали, пробувала ще згуртуватись рятувати панцирку острілюючи її з боків. Одна це безуспішно. Занявши Устрики поляки почали підступати до Хирова, які в 24 та 25.XI.опинилися також в їх руках.

Дальші операції на лінії Хирів-Сянік розпочались ще йно 7.XII., коли то група

ався розбила польську залогу і заняла
я ново Хирів.

Тоді першим нашим ділом було перервати
залізничий шлях під Устриками, щоби забез-
печитись перед нападами з боку польських
панцерів. Ми через три дні займали позиції
перед Коростанком здержуючи раз-у-раз
польський наступ. По обох боках були убиті
і ранені. Харчі доносили нашим стрільцям
свої в дому. Та не всі мали кріси. Дня 9.
XII. отримали ми з Хирова, куди я звернувся
був по допомогу, деяку кількість крісів
і набоїв. Все ж таки другого дня ми були
змушені відступити на 3 км. вгору, бо поля-
ки підтягнули свіжі сили. Тоді прибули з
Хирова нам на допомогу дві сотні і два
коростріли під проводом старшин /пор. К-
нижя і чет. В-ша/, яким я передав команду і
своїх 250 людей а сам лишився при куріні
і харчевий підстаршина.

На відомість, що поляки задумують дня
12. XII. вирушити на Стараву, висадили наші
пантери залізничий міст між Старавою а Тер-
лом на схід від Лопушніці. Однак сили во-
рога були богато більші. Дня 13. XII. прий-
шлося нам здержувати їх на лінії Терло.
Хирів прислав нам на допомогу батарею з
двох гарблиць пор. П-го, і завдяки їй ми
могли стримувати переважаючі сили ворога
ще через два дні. Дня 15. XII. ми змушені
були відступити аж до „Чорного“ Моста за
Старавою. Три-дні пізніше удалось мені на
будці ч. 33 підслухати приказ, який давала
польська команда з Сянчино команді в Терлі:

„Баталіон мусить цієї ночі здобути „чор-
ний“ міст.

На мое повідомлення команда курія по-
робила зараз всі потрібні приготування,
обсадила міст двома скорострілами і силь-
нішою вставою. Досвіта почався польський
наступ. Коло моста розгорівся завзятий
бій, який увікчався нашим повним успіхом.
У цім бою брала участь також наша хрив-
ська панцирна та деякі хривські части-
ни під проводом пор. Л-ча, який сміливим
наступом при допомозі панцирки розпоро-
шив польські сили, та і що наша лінія пе-
ресунулась далеко вперед. Підчас тих бо-
їв зігнув по наших боці чет. Швайцар по-
цілений кулею в голову, а пор. Л-ч був ра-
нений. На польській боці було богато вби-
тих і ранених.

Однак дня 19. XII., коли то поляки
зробили сильний наступ під Перемишлем,
ми отримали від команди Хирів наглий при-
каз, покинути свої позиції, прибути у
Хирів і чекати на дальші прикази. Тут ми
й залишились обсадивши дня 20. XII. нову бо-
йову лінію, що йшла 3-4 км. на схід від Хи-
рова через села: Слухня, Поляна, Сливниця,
Сушиця Вел., Вовча й гора Радич. Ця бойова
лінія утрималась аж до загального відво-
роту гал. армії в маю 1919 р.

Дня 23. XII. приділено мене до пол. ман-
дирмерії групи Кравця ч. III, де я обняв
команду станиці в Фельштині.

Дня 25. XII. зробили поляки великий на-

ступ, прірвали нашу лінію у Вовчійі перейшовши до Волозви прямували на Самбір. Тоді визначилася головню 5. курінь сот. Фед-а, який знаходився на відпочинку в селі Коневі. Під проводом свого енергічного й хороброго команданта ударив курінь на наступаючих поляків, з такою силою, що поляки кинулись безладно утікати.

Дня 4. лютого 1919 зробили поляки другий такий великий наступ, але й тим разом їх криваво відбито. Наше стрілецтво боролася так хоробро, що поляки утікали в переполоху залишаючи багато цінного воєнного матеріалу. Тоді визначилася батарея сот. С-ка, яка своїм метким вогнем в порох розбивала наступаючі польські лави.

Дня 12. травня принесли наші розвідчики відомість, що поляки приготувляють генеральну офензиву між 13 а 20.V. Не зважаючи на ті польські пляни розпочали наші війська дня 14.V. наступ на лінії Хирів - Крукенічі, якой одначе не приніс бажаних успіхів.

Дня 15.V. о год. 4 рано почали підсуватись перші польські передні стежі а далі появилися два польські літаки, які розсліджували наші сили й становиска. В слід за тим розпочався наступ. Під Хировом і селом Вовча завзято трималися наші стрільці, забезпечені добре скорострілами і ні на один крок не відступали від своїх позицій. Сотки поляків лягло годі під нашими колючими дротами в наступі на Вовчу. Та пролім, який вдалося

зробити полякам по полудни під Крукенічами, опричинив загальний відступ. О год. 8 ввечером опустила наша III група наказ лінію Вовча - Городовичі - Федштин відходячи на Стару Сіль. Зажурилися дуже на цю вістку українські стрільці. Дня 16.V. ми трималися іще дещо на лінії гір Старого Самбора. Та й звідси прийшлось скоро відступати. Чутки про страшну силу Галерівської армії та польської кавалерії підкосили духа українських хоробрих військ.

УКР. АМЕРИКАНСЬКІ ЧАСОПИСІ перепечатали досі з "Укр. Стрільця" ось такі статті: "Діти а панувати будеш", "На Великій Україні", "Заклик до укр. горожан Америки", "Нові напрями в укр. політиці", "Касінці", "Як жилось українцям в італ. полоні", "Злочинець чи герой", "На Лавочне-Сколі", "Твердої влади", "Март 1920", "Польща в болах родження", "З воєнних згадань", "Справа СХ Галичини", "Останній др. Воевідка".

НЕГРАМОТНІ! Просвітний Кружок в Нім. Яблоннім продає ВУКВАРІ з гарними малюнками, в твердих окладинках, по ціні 12 к. за примірник. Через два-три місяці можна без великого труду навчитися читати й писати.

ДО ІСТОРІЇ ДЕРЖАВНОЇ СТОРОЖІ ЗАХ.УКР.НАР.РЕП.

/допись б.пов.кмдта держ.сторожі в Г-і/

Державна сторожа /жандармерія/буває завжди тим чинником, на якій опирається кожда держава у всіх випадках маючи на увазі інтереси загалу т.є.цілого народу. Державна сторожа дбає про виконання державних заряджень без огляду на те, чи вони є корисні в даній хвилі для населення чи ні. Для неї добро держави є завжди важніше від добра горожан. Одначе вона повинна при виконуванні державних заряджень керуватися також почуттям любови до свого народу. Великою кривдою є, коли обовязки державної сторожі виконують чужі або ворожі для народу одиниці так, як це було в Галичині до розпаду Австрії. Польсько-австрійські власти стараючись припинити розвиток укр.народу та знищити його, обсаджували станиці Сх.Галичини самими поляками, які створили 85% цілої залоги східно-галицької жандармерії.

І не дивно, що укр.населення вважало австр.жандармів за своїх тяжких ворогів і катів, бо такими вони дійсно були. А 15% Українців, оскільки в їх серцях не вигасла яка-така любов до своєї Батьківщини, могло хіба десь на самоті заплакати над своїм безсиллям та над важкою долею так своєю як і цілого народу.

Тому укр.населення віднеслось з великим недовір'ям до тих одиниць б.австр.жандармерії, які в часи перевороту піднялись як вірні сини свого народу заводити лад, порядок і безпеку на місцях. Укр.населен-

ня виллюючи в перші дні революції свою оправдану злість і ненависть на голови дотеперішних своїх гнобителів не щадило і тих, що були Українцями-патріотами.

Переворот заскочив малу горстку жандармів Українців з одним тільки старшиною Українцем підполк.Гаванським на чолі, який під той час знаходився в краю. Був це правдивий батько своїх підвладних жандармів Українців, який разом з ними горював над долею свого народу та немало натерпівся за свою оборону укр.жандармів, яких переслідували вищі команди.

Та на жаль укр.державна влада чомусь то не прийняла услуг підполк.Гаванського а віддала кмнду державної сторожі пор.Е. молодому й недосвідченому чоловікови, зовсім чужому й невихованому в жандармській службі. Ново іменованій отаман Е. організував старшинський корпус держ.сторожі, в якого склад увійшли студенти прав гімназ.ученики, народні учителі, які були старшинами в австр.армії або що йно тепер підносилися раптово до степеня старшини користаючи з перевороту. Вони в жандармській ділі зовсім не визнавалися та ще й гнівалися, коли ім повітові кмдти і кмдти станиці звертали на їхні промахи увагу. У висліді прийшло до непорозуміння поміж підстаршинами-службовиками /„довше служачими"/а старшинами. Раниче чи пізніше цей конфлікт вибухнути мусів. З усіх сторін і кутків краю далися чути

нарікання на переслідування з боку зверхників, на безправні арештування, заковування підстаршин-службовиків в ланци і відправлення їх в окопах до Станиславова, де їх потім як невинних звільнено. Під ріжними позорами перенесено службовиків з місця на місце а властивою причиною було те, що вони як знавці служби загрожували самовільному поступованню новоіменованого кмдта відділу, який в своїм районі був немов головою республіки.

Підстаршини-службовики бачучи своє безрадне положення заснували на своїм тайнім зібранні дня 28. грудня 1918 т.зв. організаційний комітет /самооборони/. На зібрання явились делегати цілого Покуття, станіславського, отрийського і чортківського округу. Відомість про існування такого комітету дійшла до Секретаріату Внутрішніх Сп. який зараз побдав про видання відповідних реорганізаційних заряджень. Від тепер держ. сторожа підлягала Секретаріатови Внутр. Сп. а не як досі військовій владі.

На місце от. Е. обняв найвищу кмнду підполк. К., службовий старшина б. австр. жандармерії. На референта при Секретаріаті покликано от. В., на заступника кмдта підполк. Я. що прибув з Вуковини. Експонованим штабовим старшиною в Дрогобичі був назначений от. Д. а начальником рахунково-адміністративного відділу радник М. Рівночасно зарядив Секретаріат старшинські іспити для добре вишколених повітових кмдтів, яких іменовано після іспиту хорунжими та призначувано ко-

мандантами відділів на місце невишколених старшин іменованих отаманом Е. Коли ці побачили, що їх становище zagrożене і що їм прийдеться повертатись до армії, склали вони старшинські збори, на яких ухвалено протест проти відлучення жандармерії від справ військового Секретаріату та проти іменування підстаршин-службовиків старшинами мотивуючи тим, що на такий спосіб жандармерія спаде до ступня громадської поліції.

Розпочате діло реорганізації не могло бути доведене до кінця з причини випадків на фронті. Та основи вже були міцні. На відповідальних становищах стояли самі фахові, здібні і справедливі старшини.

Що найсумніше згадувати то ^{про} відношення укр. війська до укр. жандармерії. Найкоротше було воно під час відвороту. Більшість стрільців а так само й деякі старшини девились на держ. сторожів як на ворогів і поодинокі або громадні нападали на станиці, нищили весь інвентар а залогу зневажали так словом як і чином. Н. пр. дня 27. У. 1919 в Устю Зеленім напав відділ війська на станицю і в присутности своїх старшин розбрів залогу а жонатого кмдта річи викинув в болото на дорогу приказуючи зараз покинути місцевість.

Таким чином держ. сторожа бачучи, що немає ніякого попертя, опустила руки а черепте й в державі залився без всякого стриму порядок і лад.

Ужгород, в квітні 1921.

ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО В УЖГОРОДІ

День 21. квітня лишить ся незабутнім для учасників Шевченкового свята в Ужгороді. Гості, які прибули з Відня та Праги, з радістю заявили, що жаден зі столичних концертів не дорівняв ужгородському. Тут відчувалось загальне одушевлення, сердечну та щирю атмосферу, бачилось незвичайно старанне виконання точок концертної програми.

Ранком відбувся в залі місцевого ужгородського театру концерт для руської шкільної молоді, селян і міщан, вечером при співучасті широких кол ужгородського громадянства.

І тут на Підкарпаття Шевченко здобуває собі своїми ідеями та своїм простим широким словом позволі щораз більше прихильників і своїм віщим духом об'єднає наших призабутих віками братів з цілим українським народом. До останніх років пригноблені впливами малярської культури угорські русини ніколи не обходили Тарасового свята. Що йно минулого року виключно силами Галичан емігрантів уладжено в Ужгороді перший концерт в честь поета. Цього року святковано вже його пам'ять з повним розумінням та гідністю, заходами та силами самих тутешніх Русинів. Улаштованням свята занявся комітет, вибраний з рамени всіх місцевих руських організацій. В порівнянню з минулим роком є це для Підкарпаття один великий крок вперед, на який здобулися тутешні провідники в сво-

ій невпинній праці над культурним розвитком своєї країни.

Стараннями стрільців укр. ужгородської сотні сая була гарно прибрана смеречною та синьо-жовтими лентами. Публика виповняла саяю по береги. Ще ні одна дотеперішня театральна вистава не стягнула так багато гостей, як це Шевченкове свято. Між присутніми бачилось багато Чехів, урядників і військових, французьких старшин з тут. ген. штабу й багато богато гостей з прочих міст та сіл Підкарпаття. Галерію заняло укр. військо стрільці роб. відділів.

О год. 8 підноситься занавіса і з естради на тлі народніх килимів видніє бюст Тараса, прибраний вінком цвітів та живодеревик. По боках стоять в національній стрижі одягнені артисти „Руського Театру“ і глибокою мовчанкою складають деклін тіням українського генія. Свято починається промовою проф. о. Желтвая, потім слідує відспіваний артистами „Заповіт“, якого публика слухає з святочним настроєм стоячи.

Проходить точки програми, одна краца від другої. Крім театрального хору виступають з поодинокими продукціями і місцеві Українці: семінарист п. Куци деклямує „Посланіє Шафаріку“ а п-на Е. Вращайківна „Думи мої думи мої“. Настрої і почуття поета віддала декляматорка з повним зрозумінням змісту та пережи-

вань поетової душі а захоплена публіка нагорожувала її довго своїми оплесками. Перший раз виступала на тім святі нова культурна організація на Підкарпаття „Руський Національний Хор“, що гуртує кругом себе кращі співацькі сили Ужгороду. Це організація основана на ввір наших галицьких „Боянів“ та „Нац.Хорів“ на Вел.Україні, яка заважить колись немало з національним відродженню тутешньої інтелігенції. Були ще й сольові продукції, як артистки п-ні М.Терпило-Цюкан і прочих а на закінчення відограла військова оркестра в супроводі хору Лисенка „Бють пороги“, яке зробило на слухачів найкраще й найсильніше вражіння. Присутні чужі гості не могли надивуватися красі, силі й пляєтиці укр.музичної творчости.

Продовженням Шевченкового свята була /24.квітня/ недільна театр.вистава „Невольника“ Кропивницького. Крім чудової гри поодиноких артистів бачилось наші козацькі, історичні костюми та звичаї. Глядачам, необзнайоменим з нашою бувальщиною, подобався дуже третій акт, що змальовує веселе, бурлацьке життя козаків з їх свобідною неустрашимою вдачею. Сльози зворушення видніли в очах глядачів, коли вони залишали салю. Всі були вдячні артистам за так гарний милий вечір.

29. IV. 1921 В-й.

ПЕРЕДПЛАТУ ЗЛОЖИЛИ: Берно, хор. Ожоган 10 к. - - Везно, інж. Меркун 24 к. - - Мімонь укр. роб. відділ хор. Нагори 10 к. - - Оберліхтенвальд, укр. роб. сотня хор. Крижанівського 16 к. /А. 6/

ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО В ПРАЗІ

Дня 7. травня ц.р. улаштувала „Укр. А. Громада“ в Празі святочний концерт в 60-ті роковини смерти Тараса Шевченка - в Сметановій салі „Обецного Дому“ при гостиннім виступі оперового співака в Штокгольмі і Кольоніи н./р. МОДЕСТА МІЦІНСЬКОГО, молоді п'яністки - віртуозки ЛЮБКИ КОЛЕССІВНОЇ та Шакової фільгармонії під особистою управою В. ШАКА. Кінцеву точку програми /„Завіщання“/ в супроводі оркестри виконав мішаний хор укр. табору в Нім. Яблоннім.

ТРЕНЧ ТЕПЛИЦЕ. При укр. роб. сотні відкрито стрілецьку бібліотеку. Стрільці з радістю привитали відкриття і їм всі вільні хвили посвячують читанню. Читання відбувається малими гуртками, де один читає в голос а прочі слухають. Над читаним ідуть живі балачки.

ТЕРЕЗИН, укр. роб. сотня 2 п.п. - За такі так сердечні й гарні желанія з нагоди свята редакція щиро дякує. Просвітна праця це боротьба за визволення укр. народу. Гаравд!

РЕМІСНИЧІ КУРСИ. Заходом кминди бригади відчинено дня 25. IV. ц.р. для стрільців і інвалідів 1/ курс кравецтва 2/ шевства 3/ курс столярства 4/ електро-технічний курс. Курси числять около 300

ВІД РЕДАКЦІЇ: В ч. 7 нашого органу написано під віршем Ой на горі жито" р. 1921 замість 1920 і в третім двовіршю налісано „маченька" замість „миленька".